

Analysis of the Conditions for Privatizing Professional Football Clubs in Iran Through the Capital Market

1. Artin Cheraghi¹: MA, Department of Business Management, Strategy Major, Faculty of Management Economics and Advanced Engineering, University of Science and Technology, Tehran, Iran

2. Saeed Mirzamohammadi^{2*}: Assistant Professor, Faculty of Management Economics and Advanced Engineering, University of Science and Technology, Tehran, Iran. Email: mirzamohammadi@iust.ac.ir (Corresponding Author)

Article history

Received: 19 September 2024

Revised: 28 October 2024

Accepted: 10 November 2024

Published: 19 November 2024

Abstract:

This study aims to analyze the conditions for privatizing professional football clubs in Iran through the capital market and to assess its feasibility based on economic, legal, financial, political, legal, technological, environmental, managerial, cultural, and social requirements. This applied research employed a descriptive-survey approach. The statistical population included stakeholders of Iran's Premier League football clubs. A purposive non-probability sampling method was used to select 384 participants comprising club managers, coaches, players, sports experts, university professors, journalists, and capital market specialists. Data collection was conducted using a researcher-made Likert-scale questionnaire, whose validity was confirmed through expert review and confirmatory factor analysis. Data analysis involved descriptive statistics, Kolmogorov-Smirnov test, and structural equation modeling (SEM) using SmartPLS 3. SEM results indicated that all examined factors significantly influence the feasibility of privatizing professional football clubs through the capital market. The path coefficient between privatization conditions and capital market integration was 0.630 with a t-statistic of 8.199, denoting a strong and significant effect. Among the dimensions, economic ($\beta=0.980$, $t=4.772$) and social ($\beta=0.785$, $t=6.208$) requirements had the strongest impact. The overall model fit was strong ($GOF=0.57$), supporting the robustness of the proposed framework. The findings confirm that under the fulfillment of multidimensional prerequisites, privatization of professional football clubs in Iran via the capital market is achievable. This can lead to improved management systems, enhanced financial efficiency, increased investor engagement, reduced state dependency, and support the broader economic development of the sports sector.

Keywords: Privatization, Professional Iranian Football Clubs, Capital Market, Economic Requirements, Structural Equation Modeling

Citation: Cheraghi, A., & Mirzamohammadi, S. (2024). Analysis of the Conditions for Privatizing Professional Football Clubs in Iran Through the Capital Market, *Accounting, Finance and Computational Intelligence*, 2(3), 1-15.

Copyright: © 2024 by the authors. Published under the terms and conditions of Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

Extended Abstract**Introduction**

Privatization of professional football clubs has become a globally accepted strategy for improving financial performance, governance, and competitiveness within the sports industry. In many countries, football has transitioned from a government-sponsored public utility into a dynamic and profit-driven economic enterprise (Batmunkh, 2021). This shift has led to the integration of sports institutions into capital markets as a means of attracting investment, improving transparency, and enhancing sustainability. Iran's professional football sector, however, remains largely dominated by the state, with over 90% of clubs being government-owned or affiliated (Bakhshi-Kashtali & Abbasi, 2022). This state-dependent structure has limited clubs' ability to generate sustainable income, innovate, and compete globally. Consequently, the potential for privatization through capital market mechanisms has gained significant scholarly and policy attention in recent years.

The rationale for pursuing privatization through the capital market is multifaceted. From an economic standpoint, capital markets provide a structured and regulated mechanism for mobilizing funds, ensuring transparency, and distributing ownership among a broader set of stakeholders, including fans and private investors (Babayi & Soheili, 2023). In international contexts, privatized clubs have successfully leveraged market tools such as stock issuance, bonds, and commercial partnerships to fund infrastructure projects, player acquisitions, and youth development programs (Ganj-Khanlou et al., 2022). Moreover, digital transformation has reshaped the business models of sports organizations, making it imperative for clubs to adopt data-driven strategies and embrace technological innovations such as AI, IoT, and intelligent ticketing systems to remain competitive (Glebova & et al., 2024; Volskyi, 2025; Wu, 2024).

Several studies have shown that successful privatization hinges not only on economic reforms but also on the readiness of the legal, political, technological, managerial, and socio-cultural environments (Farahani et al., 2023; Sohrabi et al., 2023). In the Iranian context, privatization has often stumbled due to fragmented policy implementation, lack of investor confidence, inadequate financial reporting standards, and resistance from entrenched bureaucratic interests (Rajabi & Farahani, 2023). Moreover, the cultural perception of football as a public good rather than a commercial asset has made stakeholders wary of market-based reforms. Research underscores that without a strategic, multi-dimensional framework, any move toward privatization may exacerbate financial instability or lead to partial and ineffective transitions (Heydar et al., 2022; Karimi et al., 2023).

International case studies also provide useful comparisons. For instance, China's sports industry has demonstrated how integration of sports with tourism, health, and technology sectors can drive national economic objectives (Hu, 2024; Liu, 2024). Similarly, in Eastern Europe, Ukraine has experimented with artificial intelligence systems to optimize talent development and enhance strategic planning in sports management (Volskyi, 2025). In both cases, privatization was not merely an economic reform but a component of broader institutional innovation and strategic development. Therefore, analyzing Iran's readiness for privatization of its professional football clubs through the lens of capital market prerequisites offers valuable insights into feasible reforms, potential bottlenecks, and policy implications.

Methods and Materials

This study utilized a quantitative research design with an applied purpose and a descriptive-survey methodology. The statistical population consisted of all stakeholders involved in Iran's Premier Football League, including club managers, coaches, players, sports faculty members, Ph.D. candidates in physical education, sports journalists, and capital market

analysts. A total of 384 individuals were selected through purposive non-probability sampling, determined based on Cochran's formula for infinite populations.

Data were collected using a researcher-made questionnaire developed on a five-point Likert scale. The questionnaire's face and content validity were confirmed by four domain experts. Reliability was verified through Cronbach's alpha and Composite Reliability (CR), all exceeding the 0.7 threshold. The data were analyzed using both descriptive and inferential statistics. Skewness and kurtosis were used to test normality, and due to non-normal distributions, Structural Equation Modeling (SEM) using SmartPLS 3 was applied. Confirmatory Factor Analysis (CFA), t-values, and path coefficients were employed to test hypotheses.

Findings

Descriptive statistics revealed that the mean scores for all examined dimensions (economic, legal, financial, political, technological, managerial, environmental, cultural, and social) were above 4 on a 5-point scale, indicating high agreement among respondents about their importance. Kolmogorov-Smirnov tests confirmed that data for all variables were non-normally distributed.

The SEM analysis yielded a path coefficient of 0.630 between the general privatization conditions and capital market readiness, with a t-value of 8.199, indicating a significant relationship. Among the specific dimensions:

- The economic requirement had the strongest influence ($\beta = 0.980$; $t = 4.772$), highlighting its foundational role in enabling privatization.
- Social requirements followed ($\beta = 0.785$; $t = 6.208$), reflecting the importance of public perception and stakeholder support.
- Legal, financial, and political factors also showed significant positive impacts (with β values ranging from 0.641 to 0.679 and t-values above 3.3).
- Technological, managerial, environmental, and cultural factors also demonstrated statistically significant effects, albeit with lower path coefficients.

Model fit indicators confirmed a strong model: $R^2 = 0.862$, $Q^2 = 0.388$, and $GOF = 0.57$, indicating high predictive power and robustness.

Discussion and Conclusion

The findings of this study confirm that the privatization of Iran's professional football clubs via capital markets is feasible under a constellation of well-defined economic, legal, and organizational conditions. The dominant influence of economic requirements suggests that financial readiness, transparency, and sustainable revenue streams are the primary levers for enabling privatization. This aligns with global best practices where capital mobilization and financial innovation serve as cornerstones for sports governance reform.

Moreover, the pronounced role of social prerequisites reflects the necessity of securing public trust, managing cultural resistance, and promoting inclusive stakeholder participation. In contexts like Iran, where football carries strong emotional and nationalistic significance, strategic communication and fan engagement are essential to mitigate fears and foster acceptance.

Legal and political factors underscore the importance of regulatory stability and institutional backing. Without supportive legislation and coordinated government action, privatization efforts risk being derailed by bureaucratic inertia or

politicization. Managerial and technological dimensions, while less dominant, represent the infrastructure upon which sustainable governance must be built. Investment in digital systems, intelligent analytics, and corporate accountability mechanisms will be vital to ensure transparency and performance.

The study also reinforces the idea that privatization is not a standalone process but part of a broader strategy to modernize sports governance and align with global economic trends. Learning from countries that have successfully synchronized privatization with digital innovation and sectoral integration—such as China and Ukraine—provides a valuable roadmap for Iranian policymakers.

Ultimately, the research offers a practical and evidence-based framework for initiating the privatization of Iranian football clubs. By systematically addressing the key prerequisites identified—economic viability, social readiness, legal frameworks, and technological support—stakeholders can design a phased, adaptive, and inclusive privatization model. This not only has the potential to revitalize the football sector but also to reposition Iran's sports industry as a modern, efficient, and globally integrated domain within the national economy.

Authors' Contributions

Authors equally contributed to this article.

Acknowledgments

Authors thank all participants who participate in this study.

Declaration of Interest

The authors report no conflict of interest.

Funding

According to the authors, this article has no financial support.

Ethical Considerations

All procedures performed in this study were under the ethical standards.

تحلیل شرایط خصوصی سازی باشگاه های حرفه ای فوتبال ایران از طریق بازار سرمایه

تاریخچه مقاله

تاریخ دریافت: ۲۹ شهریور ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۷ آبان ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۲۰ آبان ۱۴۰۳

تاریخ انتشار: ۲۹ آبان ۱۴۰۳

۱. آرتین چراغی^{id}: کارشناسی ارشد، گروه مدیریت کسب و کار، گرایش استراتژی، دانشکده مدیریت اقتصاد و مهندسی پیشرفت، دانشگاه علم و صنعت، تهران، ایران

۲. سعید میرزاحمدی^{id*}: استادیار، دانشکده مدیریت اقتصاد و مهندسی پیشرفت، دانشگاه علم و صنعت، تهران، ایران، ایمیل: mirzamohammadi@iust.ac.ir (نویسنده مسئول)

چکیده

هدف این پژوهش تحلیل شرایط لازم برای خصوصی سازی باشگاه های حرفه ای فوتبال ایران از طریق بازار سرمایه و امکان سنجی آن بر مبنای الزامات اقتصادی، قانونی، مالی، سیاسی، حقوقی، تکنولوژیکی، محیطی، مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی است. این مطالعه از نوع کاربردی و با رویکرد توصیفی-پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری آن شامل ذی نفعان مرتبط با باشگاه های لیگ برتر فوتبال ایران بود. حجم نمونه ۳۸۴ نفر شامل مدیران، مربیان، بازیکنان، کارشناسان ورزشی، اساتید دانشگاه، روزنامه نگاران و فعالان بازار سرمایه بوده که با روش نمونه گیری غیر احتمالی هدفمند انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته با طیف لیکرت بود که اعتبار آن از طریق تحلیل عاملی تأییدی و روایی محتوایی بررسی شد. تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی، آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و مدل سازی معادلات ساختاری (SEM) با نرم افزار SmartPLS 3 انجام گرفت. نتایج حاصل از مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد که تمامی الزامات مورد بررسی تأثیر معناداری بر امکان خصوصی سازی باشگاه های فوتبال از طریق بازار سرمایه دارند. ضریب مسیر بین شرایط خصوصی سازی و بازار سرمایه برابر با ۰.۶۳۰ و آماره t برابر با ۸.۱۹۹ بود که نشان دهنده تأثیر مثبت و معنادار شرایط مذکور است. در میان الزامات، مؤلفه های اقتصادی ($\beta=0.980$, $t=4.772$) و اجتماعی ($\beta=0.785$, $t=6.208$) بیشترین تأثیر را داشتند. همچنین برازش مدل کلی نیز در سطح قوی ارزیابی شد ($GOF=0.57$). نتایج پژوهش نشان می دهد که با فراهم آوردن الزامات چنبدعبی، امکان ورود باشگاه های حرفه ای فوتبال ایران به بازار سرمایه فراهم است. این امر می تواند به ارتقاء نظام مدیریتی، افزایش بهره وری مالی، جذب سرمایه گذاران، و کاهش وابستگی باشگاه ها به منابع دولتی منجر شود و مسیر توسعه اقتصادی ورزش کشور را هموار کند.

کلیدواژگان: خصوصی سازی، باشگاه های حرفه ای فوتبال ایران، بازار سرمایه، الزامات اقتصادی، معادلات ساختاری

شیوه استناددهی: چراغی، آرتین، میرزاحمدی، سعید. (۱۴۰۳). تحلیل شرایط خصوصی سازی باشگاه های حرفه ای فوتبال ایران از طریق بازار سرمایه. *حسابداری، امور مالی و هوش محاسباتی*، ۲(۳)، ۱-۱۵.

خصوصی سازی باشگاه های حرفه ای فوتبال به ویژه در کشورهایی با ساختار دولتی فراگیر در حوزه ورزش، به یکی از بحث برانگیزترین موضوعات در سیاست گذاری کلان ورزشی و اقتصادی بدل شده است. در ایران که بیش از ۹۰ درصد باشگاه های فوتبال تحت مالکیت یا حمایت دولت هستند، نیاز به تجدیدنظر در ساختارهای مدیریتی و تأمین مالی این نهادها بیش از هر زمان دیگر احساس می شود. خصوصی سازی در چنین بستری، نه تنها به عنوان یک راهکار مالی بلکه به مثابه ابزاری راهبردی برای ارتقاء کارایی، توسعه اقتصادی ورزش و ایجاد رقابت سالم در عرصه مدیریت ورزشی مطرح است (Bakhshi-Kashtali & Abbasi, 2022). نهادینه سازی این فرآیند در گرو فراهم سازی مجموعه ای از الزامات اقتصادی، حقوقی، سیاسی، مدیریتی و فرهنگی است که باید به طور یکپارچه مورد توجه قرار گیرد.

یکی از مهم ترین مؤلفه های مؤثر بر موفقیت خصوصی سازی، سازوکارهای مربوط به بازار سرمایه است. ورود باشگاه های فوتبال به بورس، با ایجاد بسترهای شفاف مالی، موجب افزایش اعتماد عمومی و جذب سرمایه گذاران می شود (Babayi & Soheili, 2023). در کشورهای توسعه یافته، باشگاه های ورزشی به عنوان بنگاه های اقتصادی فعال در بازار سرمایه حضور پررنگی دارند و از طریق فروش سهام، اوراق قرضه و بهره برداری از دارایی های غیرمنقول خود، منابع مالی پایداری را تأمین می کنند (Batmunkh, 2021). این فرآیند نه تنها موجب بهبود وضعیت مالی باشگاه ها می شود بلکه امکان توسعه فعالیت های حرفه ای، ارتقاء زیرساخت ها و گسترش دامنه مشارکت هواداران را نیز فراهم می سازد. تحلیل های تجربی و نظری در سطح ملی و بین المللی نشان می دهد که خصوصی سازی موفق، مستلزم طراحی چارچوب های قانونی شفاف و انعطاف پذیر است که مانع از بروز تعارض منافع و ناهماهنگی در تصمیم گیری ها شود (Farahani et al., 2023). افزون بر آن، اصلاح ساختارهای مدیریت باشگاه ها و به کارگیری نیروهای متخصص و کارآزموده در فرآیندهای مدیریتی، از دیگر پیش نیازهای اساسی در مسیر تحقق خصوصی سازی مؤثر است (Karimi et al., 2023). مدل سازی سازوکارهای اقتصادی، مالی و نهادی مورد نیاز برای خصوصی سازی باشگاه ها، باید بر مبنای واقعیت های اقتصاد کلان، ظرفیت های بازار سرمایه و نیز شاخص های استاندارد حسابداری و ارزش گذاری انجام گیرد (Heydar et al., 2022).

از منظر بین المللی، روند خصوصی سازی در ورزش با تحولات فناورانه و دیجیتالی نیز هم راستا شده است. استفاده از فناوری های نوین مانند اینترنت اشیا، تحلیل داده های کلان، هوش مصنوعی و پلتفرم های دیجیتال در مدیریت باشگاه ها و تعامل با بازار سرمایه، نقشی کلیدی در بهینه سازی عملکرد و کاهش هزینه ها ایفا می کند (Hu, 2024; Volskyi, 2025; Wu, 2024). هم افزایی میان صنعت ورزش و فناوری، بستری برای تحول ساختارهای سنتی و گذار به مدل های نوین تأمین مالی و مدیریت حرفه ای فراهم ساخته است (Laraib & Ujjan, 2024; Liu, 2024). در این راستا، الگوبرداری از تجارب کشورهای موفق در زمینه خصوصی سازی ورزشی می تواند برای ایران آموزنده باشد. کشورهای آسیای شرقی مانند چین با رویکردهای مبتنی بر تلفیق دولت گرایی راهبردی با مشارکت خصوصی، توانسته اند مدل های موفق در زمینه ادغام صنعت ورزش با فناوری ارائه دهند (Shi et al., 2024).

در مطالعات داخلی نیز تأکید بر ضرورت ارائه مدل های بومی برای توسعه کسب و کار ورزشی و خصوصی سازی باشگاه ها وجود دارد. تدوین چارچوب جامع مدیریت باشگاه ها، تحلیل الزامات ورود به بازار سرمایه و طراحی سازوکارهای ارتقاء مشارکت عمومی در مالکیت باشگاه ها از جمله موضوعاتی است که در سال های اخیر مورد توجه پژوهشگران ایرانی قرار گرفته است (Chal-Ashtari-Makari et al., 2021; Sohrabi et al., 2023). همچنین تحلیل محتوای رسانه های ورزشی داخلی نیز نشان می دهد که موضوع خصوصی سازی و ورود باشگاه ها به بورس، یکی از مسائل پرچالش و مورد بحث در افکار عمومی است (Rajabi & Farahani, 2023). با این حال، نبود زیرساخت های فناورانه و محدودیت های فرهنگی و اجتماعی از موانع مهم در مسیر تحقق این سیاست به شمار می روند.

در واقع، یکی از مهم ترین الزامات فرهنگی برای خصوصی سازی موفق، ارتقاء سطح آگاهی عمومی و پذیرش اجتماعی نسبت به تغییر ساختار مالکیت باشگاه ها است. وجود باورهای سنتی نسبت به دولتی بودن فوتبال، نگاه حمایتی افراطی به باشگاه ها و عدم اعتماد کافی به نهادهای مالی خصوصی، همگی می توانند چالش هایی در مسیر واگذاری باشگاه ها به بخش خصوصی ایجاد کنند (Ganj-Khanlou et al., 2022). بنابراین، اجرای برنامه های آموزشی و فرهنگ سازی رسانه ای نقش مؤثری در آماده سازی بسترهای اجتماعی برای خصوصی سازی دارد.

در کنار الزامات فرهنگی، از منظر بین‌المللی نیز گسترش هوش مصنوعی و تحول در بازار کار صنعت ورزش در حال بازتعریف نقش باشگاه‌ها به‌عنوان نهادهای هوشمند و داده‌محور است (Glebova & et al., 2024). در این زمینه، استفاده از فناوری‌های نوین در بهینه‌سازی مدیریت منابع انسانی، طراحی استراتژی‌های بازاریابی، تحلیل عملکرد بازیکنان و نیز تعامل با بازار سرمایه، از جمله فرصت‌هایی است که خصوصی‌سازی باشگاه‌ها می‌تواند از آن بهره‌برداری کند. مدل‌های شبیه‌سازی اقتصادی نیز نشان می‌دهد که بهره‌گیری از داده‌کاوی و الگوریتم‌های یادگیری ماشین در تحلیل روندهای مالی و تجاری باشگاه‌ها، می‌تواند دقت تصمیم‌گیری‌های استراتژیک را افزایش دهد (Yuhao & Tian, 2023).

با توجه به پیشینه جهانی و تجارب داخلی، می‌توان گفت که خصوصی‌سازی باشگاه‌های حرفه‌ای فوتبال ایران از طریق بازار سرمایه، نه تنها یک ضرورت اقتصادی بلکه ابزاری برای تحول بنیادین در ساختار مدیریت ورزشی کشور است. اما تحقق این هدف، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، فراهم‌سازی زیرساخت‌های حقوقی و فناوری، اصلاح نگرش‌ها و باورهای فرهنگی، و مهم‌تر از همه، مشارکت فعال تمامی ذی‌نفعان از جمله دولت، نهادهای مالی، مدیران ورزشی و هواداران است. این مقاله تلاش دارد با تحلیل ابعاد مختلف این موضوع و بررسی الزامات چندانگانه آن، گامی در جهت شفاف‌سازی مسیر خصوصی‌سازی باشگاه‌های فوتبال ایران از طریق بازار سرمایه بردارد.

روش پژوهش و مواد

پژوهش حاضر از نوع رویکرد کمی است. این تحقیق از نظر هدف از نوع کاربردی می‌باشد زیرا نتایج این تحقیق قابل استفاده برای کلیه سازمان‌ها است. لکن پژوهشگران فعال در حوزه این پژوهش نیز قادر به استفاده از مطالب آورده شده در این تحقیق در چارچوب طرح‌های تحقیقاتی خود خواهند بود. همچنین تحقیق حاضر از لحاظ اجرا از نوع توصیفی – پیمایشی می‌باشد. پژوهش حاضر از لحاظ گردآوری داده‌ها، تحقیقی توصیفی است.

جامعه آماری پژوهش موردنظر تمامی باشگاه‌های فوتبالی می‌باشند که در لیگ برتر فوتبال ایران حضور دارند. حجم نمونه تعداد ۳۸۴ نفر از مدیران باشگاه‌ها، مربیان باشگاه‌ها، بازیکنان باشگاه‌ها، اساتید دانشگاه، صاحب‌نظران فوتبال، کارشناسان فوتبال، دانشجویان دکتری ورزشی، خبرنگاران ورزشی و کارشناسان بورس بوده است. بر این اساس روش نمونه‌گیری غیر احتمالی هدفمند خواهد بود لذا با توجه به تعداد جامعه آماری نامحدود به‌عنوان حداقل نمونه در نظر گرفته شد. تعیین حجم نمونه در تصمیم‌پذیری نتایج آزمون به جامعه اهمیت فراوانی دارد.

نظر به اینکه این پژوهش یک پروژه کاربردی است لذا برای جمع‌آوری داده‌ها از روش‌های میدانی و کتابخانه‌ای استفاده شده است. به‌طور خلاصه، تحقیقات کتابخانه‌ای دسترسی به طیف گسترده‌ای از منابع را فراهم کرد که برای جمع‌آوری اطلاعات زمینه موردنیاز برای توسعه پایان‌نامه حیاتی بودند. همچنین روش میدانی اغلب از طریق مصاحبه و مشاهده و پرسشنامه انجام می‌پذیرد. که در پژوهش حاضر از روش پرسشنامه استفاده شد. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته خبر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت بود.

در پژوهش حاضر، جهت تبیین اعتبار داده‌های حاصل از اسناد موردبررسی، از روایی محتوا و برای تأیید صوری روایی پرسشنامه پژوهش، از نظرات چهار نفر از خبرگان ورزشی استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ که بر ثبات درونی تأکید دارد معرف تجانس ابزار اندازه‌گیری است. نتیجه حاصل شده به شرح جدول ۱ ارائه می‌گردد.

جدول ۱. روایی و پایایی

متغیر	روایی محتوایی	ضریب آلفای کرونباخ
بازار سرمایه	۰/۷۵	۰/۸۹
الزامات اقتصادی خصوصی‌سازی	۰/۷۹	۰/۹۱
الزامات قانونی خصوصی‌سازی	۰/۷۷	۰/۹۳
الزامات مالی خصوصی‌سازی	۰/۶۹	۰/۸۹
الزامات سیاسی خصوصی‌سازی	۰/۶۶	۰/۹۰
الزامات حقوقی خصوصی‌سازی	۰/۷۵	۰/۹۱

الزامات تکنولوژیکی خصوصی سازی	۰/۷۷	۰/۸۶
الزامات محیطی خصوصی سازی	۰/۸۱	۰/۸۴
الزامات مدیریتی خصوصی سازی	۰/۸۰	۰/۸۲
الزامات فرهنگی خصوصی سازی	۰/۷۸	۰/۷۹
الزامات اجتماعی خصوصی سازی	۰/۶۴	۰/۷۷
کل	۰/۷۸	۰/۹۰

در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. به منظور گزارش ویژگی‌های جمعیت شناختی، سازمان دادن، خلاصه کردن، طبقه‌بندی نمرات خام و توصیف داده‌ها از آمار توصیفی مانند فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد، نمودار و جدول استفاده شد. در تجزیه و تحلیل استنباطی یافته‌ها از چولگی و کشیدگی برای آزمون نوع توزیع داده‌ها در محیط نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ استفاده شد. همچنین جهت طراحی مدل معادلات ساختاری و بررسی فرضیات از نرم‌افزار PLS با توجه به وضعیت داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها

در این بخش جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک‌های آمار توصیفی نظیر ایجاد جداول فراوانی و ترسیم نمودارهای آماری برای بررسی چگونگی توزیع نمونه آماری از حیث متغیرهایی نظیر جنسیت، سن، وضعیت تأهل، تحصیلات و سابقه خدمت پرداخته می‌شود.

بر اساس نتایج، در گروه مورد بررسی ۶۰/۴ درصد (۲۳۲ نفر) مرد و ۳۹/۶ درصد (۱۵۲ نفر) زن بودند. در گروه مورد بررسی ۲/۳ درصد زیر ۲۳ سال، ۱۸/۰ درصد آزمودنی‌ها بین ۲۸ تا ۳۰ سال، ۲۷/۱ درصد آزمودنی‌ها بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۳۰/۲ درصد آزمودنی‌ها ۴۱ تا ۵۰ سال و ۷/۶ درصد ۵۱ سال و بیشتر سن داشتند. همچنین ۵۹/۶ درصد دارای تحصیلات لیسانس و کمتر، ۳۷/۰ درصد فوق لیسانس و ۳/۴ درصد دکتری بودند. در ادامه به بررسی آمار توصیفی متغیرهای تحقیق از جمله میانگین، انحراف معیار واریانس پرداخته می‌شود.

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیرها	تعداد	میانگین	میان	انحراف معیار	واریانس	چولگی	کشیدگی	کمترین	بیشترین
الزامات خصوصی سازی	۳۸۴	۴/۲۷۶۳	۴/۱۹۰۵	۰/۶۸۲۲۹	۰/۴۶۶	-۰/۸۸۴	۱/۰۰۶	۱/۵۷	۵
الزامات اقتصادی	۳۸۴	۴/۲۸۲	۴/۲۱۴۳	۰/۶۶۷۹	۰/۴۴۶	-۰/۸۹۲	۱/۱۶۵	۱/۵۷	۵
الزامات قانونی	۳۸۴	۴/۲۴۴۸	۴/۳۳۳۳	۰/۷۵۳۸۵	۰/۵۶۸	-۰/۹۰۹	۰/۵۱۹	۱/۳۳	۵
الزامات مالی	۳۸۴	۴/۳۰۹۹	۴/۲۵	۰/۷۰۷۱	۰/۵	-۰/۹۲۹	۰/۹۹۵	۱/۷۵	۵
الزامات سیاسی	۳۸۴	۴/۲۶۱۲	۴/۱۴۲۹	۰/۷۰۲۵۴	۰/۴۹۴	-۰/۷۹۳	۰/۷	۱/۵۷	۵
الزامات حقوقی	۳۸۴	۴/۲۶۳۹	۴/۳۳۳۳	۰/۷۵۸۱۶	۰/۵۷۵	-۰/۹۲۳	۰/۵۲۴	۱/۳۳	۵
الزامات تکنولوژیکی	۳۸۴	۴/۲۵۹۱	۴	۰/۷۴۵۶۹	۰/۵۵۶	-۰/۸۰۷	۰/۵۷۵	۱/۷۵	۵
الزامات محیطی	۳۸۴	۴/۲۸۵۷	۴/۲۸۵۷	۰/۶۸۷۷۲	۰/۴۷۳	-۰/۹۵۱	۱/۰۸۳	۱/۵۷	۵
الزامات مدیریتی	۳۸۴	۴/۲۸۹۹	۴/۳۳۳۳	۰/۷۵۷۴۲	۰/۵۷۴	-۱/۰۴۸	۰/۷۴۷	۱/۳۳	۵
الزامات فرهنگی	۳۸۴	۴/۲۸۲۶	۴/۲۵	۰/۷۲۷۷۵	۰/۵۳	-۰/۹۳۲	۰/۹۱۶	۱/۷۵	۵
الزامات اجتماعی	۳۸۴	۴/۲۱۰۲	۴/۲۶۶۷	۰/۴۸۲۲	۰/۲۳۳	-۰/۵۲۲	۰/۰۲۲	۲/۵۷	۵
بازار سرمایه	۳۸۴	۴/۲۴۵۷	۴/۲۵۷۶	۰/۵۱۶۶۸	۰/۲۶۷	-۰/۷۴۶	۰/۳۹۲	۲/۴۸	۵

بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۲) میانگین متغیرهای تحقیق آورده شده است. بر اساس این جداول مشاهده می‌شود که میانگین تمام متغیرهای مورد مطالعه بدون در نظر گرفتن مقدار انحراف استاندارد در حد بالا قرار دارد.

برای بررسی توزیع داده‌های متغیرهای تحقیق از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف یک نمونه‌ای استفاده شده است. در صورتی که سطح معناداری از ۰.۰۵ درصد بیشتر باشد متغیر نرمال می‌باشد. در غیر این صورت داده‌ها غیر نرمال اند. بنابراین با توجه به جدول ذیل تمامی متغیرها غیر نرمال می‌باشند (جدول ۳).

جدول ۳. نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی توزیع داده‌ها

متغیرها	آماره آزمون	P-value
الزامات خصوصی سازی	۰.۱۵۰	۰.۰۰۰
الزامات اقتصادی	۰.۱۶۴	۰.۰۰۰
الزامات قانونی	۰.۱۹۹	۰.۰۰۰
الزامات مالی	۰.۲۲۹	۰.۰۰۰
الزامات سیاسی	۰.۱۹۵	۰.۰۰۰
الزامات حقوقی	۰.۲۲۰	۰.۰۰۰
الزامات تکنولوژیکی	۰.۲۴۹	۰.۰۰۰
الزامات محیطی	۰.۱۶۰	۰.۰۰۰
الزامات مدیریتی	۰.۲۱۱	۰.۰۰۰
الزامات فرهنگی	۰.۲۱۶	۰.۰۰۰
الزامات اجتماعی	۰.۰۵۹	۰.۰۰۲
بازار سرمایه	۰.۰۹۱	۰.۰۰۰

مدل پابی PLS در دو مرحله صورت می‌پذیرد. در مرحله اول تحلیل‌های روایی و پایایی و تحلیل عاملی تأییدی موردبررسی قرار می‌گیرد و در مرحله دوم، مدل ساختاری به‌وسیله برآورد مسیر بین متغیرها بررسی می‌شود.

بررسی مدل پژوهش طی سه مرحله انجام می‌شود. در مرحله اول مدل بیرونی پژوهش موردبررسی قرار می‌گیرد در مرحله دوم نوبت به بررسی مدل درونی می‌رسد و مرحله سوم نیز به بررسی مدل کلی پژوهش اختصاص دارد.

در بررسی مدل بیرونی پژوهش ابتدا بار عاملی سؤالات (یا شاخص‌های) پژوهش موردبررسی قرار می‌گیرد. سپس پایایی و به دنبال آن روایی مدل درونی بررسی می‌شود. بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص‌های یک سازه با آن سازه محاسبه می‌شوند که اگر این مقدار برابر و یا بیشتر از مقدار ۰/۴ شود، مؤید این مطلب است که واریانس بین سازه و شاخص‌های آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن سازه بیشتر بوده و پایایی در مورد آن مدل اندازه‌گیری قابل قبول است. نکته مهم این است که اگر محقق پس از محاسبه بارهای عاملی بین سازه و شاخص‌ها آن با مقداری کمتر از ۰/۴ مواجه شد، باید آن شاخص‌ها (سؤالات پرسشنامه) را اصلاح نموده و یا از مدل پژوهش خود حذف نماید.

برای بررسی پایایی مدل بیرونی از معیار ضریب آلفای کرونباخ و معیار پایایی ترکیبی (CR) استفاده شده است.

ضریب آلفای کرونباخ عامل دیگری است که مقدار آن از ۰ تا ۱ متغیر است، مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ (کرونباخ، ۱۹۵۱)، نشانگر پایایی قابل قبول است. البته موس و همکاران (۱۹۹۸) در مورد متغیرهایی با تعداد سؤالات اندک، مقدار ۰/۶ را به‌عنوان سرحد ضریب آلفای کرونباخ معرفی کرده‌اند.

معیار پایایی ترکیبی توسط ورتس و همکاران (۱۹۷۴) معرفی شد و برتری آن نسبت به آلفای کرونباخ در این است که پایایی سازه‌ها نه به‌صورت مطلق بلکه با توجه به همبستگی سازه‌هایشان با یکدیگر محاسبه می‌گردد. در صورتی که مقدار پایایی ترکیبی برای هر سازه بالای ۰/۷ شود، نشان از پایایی درونی مناسب برای مدل‌های اندازه‌گیری دارد و مقدار کمتر از ۰/۶ عدم وجود پایایی را نشان می‌دهد. ذکر این نکته ضروری است که پایایی ترکیبی در مدل‌سازی ساختاری معیار بهتری از آلفای کرونباخ به شمار می‌رود. به

دلیل اینکه در محاسبه‌ی ضریب آلفای کرونباخ در مورد هر سازه، تمامی شاخص‌ها با اهمیت مساوی در محاسبات وارد می‌شوند، درحالی‌که برای محاسبه پایایی ترکیبی، شاخص‌ها با بار عاملی بیشتر، اهمیت زیادتری دارند. این موضوع باعث می‌شود که مقادیر پایایی ترکیبی سازه‌ها، معیار واقعی‌تر و دقیق‌تری نسبت به آلفای کرونباخ آن‌ها باشد.

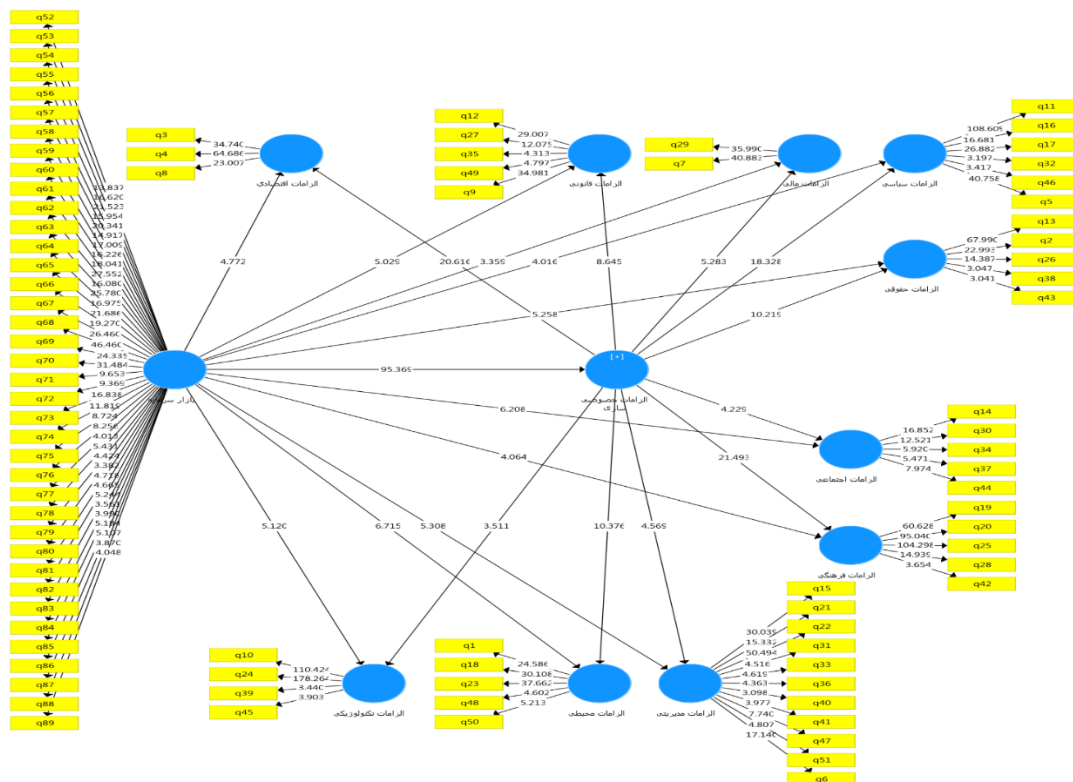
برای بررسی روایی مدل بیرونی از معیار روایی همگرا استفاده شده است. معیار دوم از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری، روایی همگرا است که به بررسی میزان همبستگی هر سازه با سؤالات (شاخص‌ها) خود می‌پردازد که هرچه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بیشتر است. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) معیار میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) را برای سنجش روایی همگرا معرفی کرده و اظهار داشتند که مقدار عدد بحرانی ۰/۵ می‌باشد. در جدول زیر مقدار این ضریب برای هریک از سازه‌ها ارائه شده است.

اگر معیار میانگین واریانس استخراج‌شده برای یک متغیر پایین‌تر از ۰/۵ بود باید سؤالی را که کمترین بار عاملی را دارد، حذف نمود. در جدول زیر با توجه به اینکه مقادیر AVE برای همه متغیرها از ۰/۵ بیشتر است، بنابراین روایی همگرا سازه‌ها قابل قبول است. در جدول (۴) مقدار ضرایب برای هر یک از عوامل برآورد شده است.

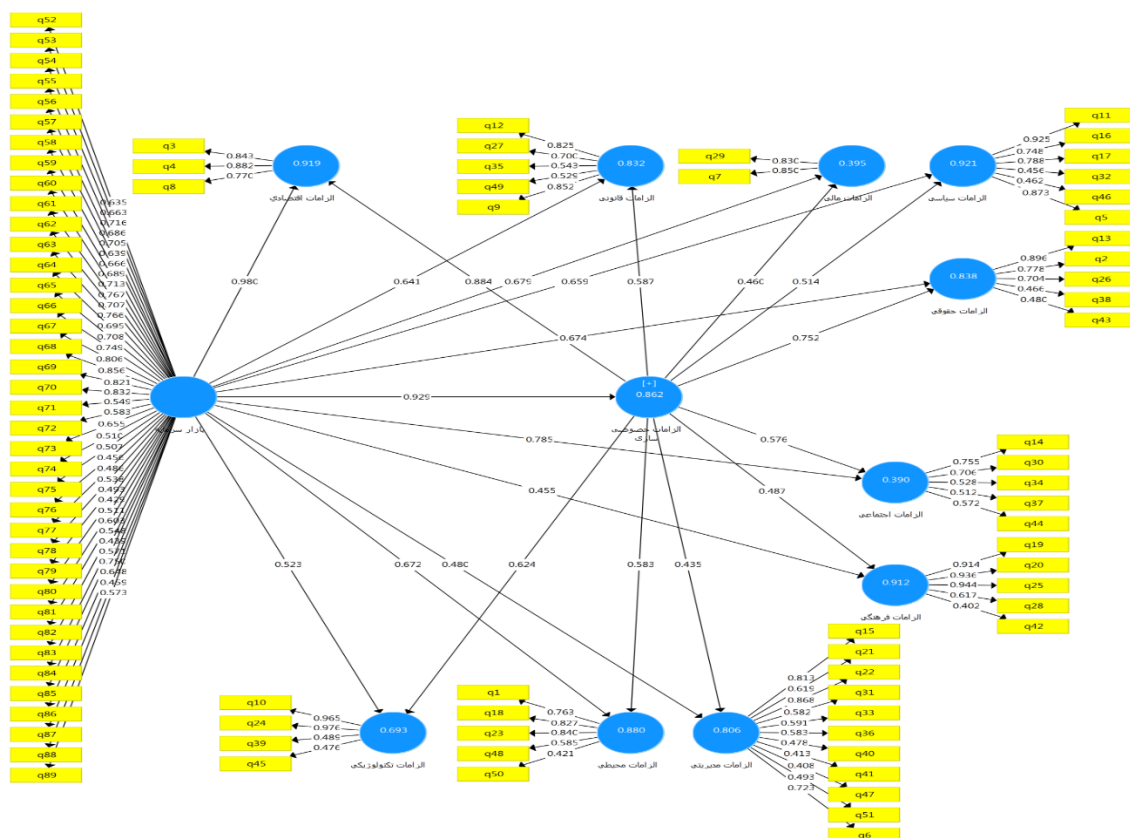
جدول ۴. پایایی و روایی

متغیرها	آلفای کرونباخ	CR	AVE
الزامات خصوصی سازی	۰.۹۵۶	۰.۹۵۸	۰/۶۷۴
الزامات اقتصادی	۰.۷۷۴	۰.۷۷۶	۰/۶۴۲
الزامات قانونی	۰.۷۳۰	۰.۷۳۲	۰/۶۱۸
الزامات مالی	۰.۷۸۱	۰.۷۸۲	۰/۶۷۹
الزامات سیاسی	۰.۷۳۴	۰.۷۳۵	۰/۶۳۸
الزامات حقوقی	۰.۷۱۷	۰.۷۱۹	۰/۶۷۰
الزامات تکنولوژیکی	۰.۷۷۵	۰.۷۷۷	۰/۶۶۶
الزامات محیطی	۰.۷۳۱	۰.۷۳۳	۰/۶۰۹
الزامات مدیریتی	۰.۷۷۰	۰.۷۷۴	۰/۶۱۹
الزامات فرهنگی	۰.۷۸۸	۰.۷۸۹	۰/۶۳۲
الزامات اجتماعی	۰.۷۷۰	۰.۷۷۱	۰/۶۱۱
بازار سرمایه	۰.۹۴۸	۰.۹۷۵	۰/۶۲۷

برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش از چندین معیار استفاده می‌شود که اولین و اساسی‌ترین معیار، ضرایب معناداری t است. برازش مدل ساختاری با استفاده از ضرایب t به این صورت است که این ضرایب باید از ۱/۹۶ بیشتر باشند تا بتوان در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار بودن آن‌ها را تأیید ساخت. نتایج معناداری ضرایب بر اساس مقدار آماره t گزارش شده است. به‌طوری‌که اگر مقدار آماره t از ۱/۹۶ بیشتر باشد، با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که متغیر مستقل بر متغیر وابسته تأثیر دارد. و ضریب مسیر بالای ۰.۴ مورد تأیید قرار می‌گیرد.

شکل ۱: ضرایب معناداری t-value در مدل مفهومی

شکل ۲: ضرایب مسیر در مدل مفهومی

معیار ضریب تعیین R^2 میزان تأثیر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا را مشخص می‌کند.

نکته ضروری این است که مقدار R^2 تنها برای سازه‌های وابسته (درون‌زا) مدل محاسبه می‌گردد و در مورد سازه‌های برون‌زا، مقدار این معیار صفر است. هر چه مقدار R^2 مربوط به سازه‌های درون‌زای یک مدل بیشتر باشد، نشان از برازش بهتر مدل است. چاین (۱۹۹۸) سه مقدار $0/۱۹$ ، $0/۳۳$ و $0/۶۷$ را به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی بودن برازش بخش ساختاری مدل به‌وسیله معیار R^2 در نظر می‌گیرد.

جدول ۵. ضریب تعیین

متغیر وابسته	R^2	شدت
الزامات خصوصی‌سازی	۰.۸۶۲	قوی
میانگین	۰.۸۶۲	قوی

معیار کیفیت پیش‌بینی کنندگی (Q^2) قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌سازد. مدل‌هایی که دارای برازش بخش ساختاری قابل قبول هستند، باید قابلیت پیش‌بینی شاخص‌های مربوط به سازه‌های درون‌زای مدل را داشته باشند. هنسler و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار $0/۰۲$ ، $0/۱۵$ و $0/۳۵$ را برای نشان دادن قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی سازه یا سازه‌های برون‌زای مربوط به آن تعریف کرده‌اند. ذکر این نکته ضروری است که این مقدار تنها برای سازه‌های درون‌زای مدل که شاخص‌های آن‌ها از نوع انعکاسی می‌باشد، محاسبه می‌گردد.

جدول ۶. کیفیت پیش‌بینی کنندگی (Q^2)

متغیر وابسته	Q^2	شدت
الزامات خصوصی‌سازی	۰.۳۸۸	قوی
میانگین	۰.۳۸۸	قوی

سه مقدار $0/۰۱$ ، $0/۲۵$ و $0/۳۶$ به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای برازش مدل کلی (GOF) معرفی شده است.

$$\text{مدل } GOF = \sqrt{\text{Communality} \times R^2} = \sqrt{0.388 \times 0.862} = 0.57$$

با توجه به نتایج فوق می‌توان گفت که مدل برازش قوی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل داده‌های این پژوهش نشان داد که شرایط لازم برای خصوصی‌سازی باشگاه‌های حرفه‌ای فوتبال ایران از طریق بازار سرمایه از نظر پاسخ‌دهندگان محقق شده و این مسیر قابل تحقق است. ضریب مسیر بین متغیر شرایط خصوصی‌سازی و بازار سرمایه برابر با 0.630 و آماره t نیز برابر با 8.199 بود که نشان‌دهنده معناداری این رابطه است. این نتایج حاکی از آن است که در صورت توجه به الزامات اقتصادی، قانونی، مالی، سیاسی، حقوقی، تکنولوژیکی، محیطی، مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی، امکان خصوصی‌سازی این باشگاه‌ها از طریق بازار سرمایه وجود دارد. یافته‌های پژوهش با مطالعات پیشین در این حوزه نیز همسو است. برای مثال، پژوهش (Bakhshi-Kashtali & Abbasi, 2022) نشان داد که فرآیند خصوصی‌سازی زمانی موفق خواهد بود که چارچوب‌های مدیریتی، قانونی و مالی مورد بازنگری قرار گیرد و مدل‌های بومی در این مسیر تدوین شود.

در میان الزامات بررسی شده، الزامات اقتصادی و اجتماعی بیشترین ضریب تأثیر را داشتند. یافته‌ها نشان دادند که الزامات اقتصادی با ضریب مسیر ۰.۹۸۰ و آماره t معنادار، نقشی کلیدی در موفقیت خصوصی‌سازی ایفا می‌کنند. این نتیجه با پژوهش (Heydar et al., 2022) مطابقت دارد که تأکید می‌کند باشگاه‌های حرفه‌ای فوتبال ایران با محدودیت‌های مالی متعددی روبه‌رو هستند و تنها با بهره‌گیری از ظرفیت بازار سرمایه می‌توان منابع مالی پایدار برای آن‌ها فراهم کرد. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر با مطالعات بین‌المللی همخوان است؛ در کشورهایی مانند چین، ادغام صنعت ورزش با سازوکارهای مالی جدید به‌ویژه بازار سرمایه، رشد ساختار باشگاه‌ها را تسریع کرده است (Shi et al., 2024). علاوه بر این، مدل‌های شبیه‌سازی اقتصادی نشان می‌دهد که استفاده از الگوریتم‌های داده‌کاوی می‌تواند روند تصمیم‌گیری در حوزه مالی باشگاه‌ها را بهبود دهد (Yuhao & Tian, 2023).

یافته‌های مربوط به الزامات قانونی نیز تأیید کردند که تدوین قوانین شفاف و اصلاح ساختارهای حقوقی پیش‌نیاز ورود باشگاه‌ها به بازار سرمایه است. این یافته‌ها با پژوهش (Farahani et al., 2023) هم‌راستا است که معتقد است بازار سرمایه در ایران نیازمند بازتعریف چارچوب‌های حقوقی برای جذب بنگاه‌های ورزشی است. از طرفی، یافته‌های پژوهش (Karimi et al., 2023) نشان می‌دهد که مدیریت استراتژیک در سطح فدراسیون فوتبال و باشگاه‌های حرفه‌ای بدون نهادینه‌سازی شفافیت قانونی، به نتایج مطلوبی نخواهد رسید. این همگرایی مطالعات نشان می‌دهد که شرط موفقیت در خصوصی‌سازی، نه صرفاً تصمیم اقتصادی بلکه تدوین سیاست‌های حقوقی حمایت‌گرایانه و مقررات تسهیل‌کننده برای جذب سرمایه‌گذاران است.

در بخش دیگری از نتایج، الزامات فرهنگی با ضریب مسیر ۰.۴۵۵ نیز نقش معناداری در امکان‌پذیری خصوصی‌سازی ایفا کرده‌اند. این یافته گویای آن است که نگرش عمومی نسبت به دولتی بودن فوتبال، عدم آگاهی نسبت به منافع خصوصی‌سازی و چالش‌های پذیرش اجتماعی، از جمله موانع اساسی در مسیر این سیاست به شمار می‌روند. این مسئله در پژوهش (Ganj-Khanlou et al., 2022) نیز مورد تأکید قرار گرفته است که توسعه صنعت ورزش بدون بازنگری فرهنگی در نگرش‌های اجتماعی، با مانع جدی مواجه می‌شود. همچنین (Rajabi & Farahani, 2023) در تحلیل محتوای رسانه‌ای نشان می‌دهد که واگذاری مالکیت باشگاه‌ها به بخش خصوصی در افکار عمومی با نگرانی‌هایی همچون از دست رفتن هویت باشگاه و نگرانی از فساد مالی همراه است. بنابراین لازم است سیاست‌گذاران ورزشی با راهبردهای ارتباطی هدفمند، به تغییر تدریجی این ذهنیت‌ها اقدام کنند.

از دیگر نتایج مهم این پژوهش می‌توان به تأثیر مثبت الزامات تکنولوژیکی اشاره کرد. استفاده از فناوری‌های نوین در حوزه حسابداری، مدیریت داده، شفافیت اطلاعات و ارتباط با سرمایه‌گذاران می‌تواند کارآمدی خصوصی‌سازی را به طرز چشم‌گیری افزایش دهد. این یافته با پژوهش (Wu, 2024) هم‌خوان است که تأکید دارد دیجیتالی‌سازی فرآیندهای باشگاه‌داری در چین موجب کاهش هزینه‌ها، افزایش مشارکت مردمی و رشد سودآوری شده است. همچنین پژوهش (Volskyi, 2025) نشان می‌دهد که هوش مصنوعی نقش تعیین‌کننده‌ای در تجزیه و تحلیل داده‌های عملکردی باشگاه‌ها و پیش‌بینی ارزش سهام دارد و این فناوری‌ها در کشورهای پیشرفته به ابزاری برای تقویت سرمایه‌گذاری در باشگاه‌ها تبدیل شده‌اند.

یافته‌های مربوط به الزامات محیطی و مدیریتی نیز با ضریب‌های مسیر ۰.۶۷۲ و ۰.۴۸۰ بر اهمیت عوامل بیرونی تأکید داشتند. در واقع شرایط محیط اقتصادی، ثبات سیاسی، حمایت دولت از سرمایه‌گذاران خصوصی و ظرفیت پذیرش بازار سرمایه، نقش تعیین‌کننده‌ای در اجرای خصوصی‌سازی دارند. این نکته در مطالعات (Liu, 2024) و (Hu, 2024) نیز مشهود است که بیان می‌دارند رشد صنعت ورزش در چین به‌واسطه طراحی محیط نهادی مناسب برای تلفیق سرمایه‌گذاری خصوصی و حمایت دولت تحقق یافته است. در ایران نیز در صورت فراهم‌سازی محیط نهادی، اقتصادی و اجتماعی متناسب، انتظار می‌رود که فرایند واگذاری باشگاه‌ها به بخش خصوصی با موفقیت بیشتری همراه باشد.

در نهایت، یافته‌های این مطالعه از هم‌افزایی میان پژوهش‌های داخلی و بین‌المللی حکایت دارد. در سطح داخلی، نتایج با مطالعات (Sohrabi et al., 2023)، (Chal-Ashtari-Makari et al., 2021) و (Babayi & Soheili, 2023) همسوست که بر ضرورت اصلاح ساختارهای ورزشی و تأمین مالی پایدار تأکید کرده‌اند. در سطح جهانی نیز شواهد (Shi et al., 2024)، (Glebova & et al., 2024) و (Laraib & Ujjan, 2024) از کارکردهای نوآورانه فناوری و نهادسازی مالی در خصوصی‌سازی

باشگاه‌ها پشتیبانی می‌کنند. از این رو، می‌توان نتیجه گرفت که اجرای موفق خصوصی‌سازی در ایران نیازمند سیاست‌گذاری تلفیقی است که در آن مولفه‌های اقتصادی، فناوریانه، فرهنگی، حقوقی و مدیریتی به‌صورت یکپارچه دیده شود.

یکی از محدودیت‌های این پژوهش، تمرکز صرف بر نظرات نخبگان ورزشی و اقتصادی بدون لحاظ نمودن دیدگاه‌های هواداران و تماشاگران بود. همچنین استفاده از پرسشنامه‌های محقق‌ساخته، اگرچه مزیت بومی‌سازی دارد، اما ممکن است با سوگیری در طراحی سؤالات همراه باشد. علاوه بر این، متغیرهای غیرقابل‌کنترلی مانند شرایط سیاسی، بحران‌های اقتصادی و تحولات بین‌المللی نیز بر روند خصوصی‌سازی تأثیرگذارند که در این تحقیق امکان تحلیل دقیق آن‌ها وجود نداشت.

پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی، دیدگاه هواداران و گروه‌های اجتماعی نیز مورد بررسی قرار گیرد تا تصویری کامل‌تر از ابعاد فرهنگی و اجتماعی خصوصی‌سازی ترسیم شود. همچنین انجام مطالعات مقایسه‌ای میان کشورهای با ساختار اقتصادی و ورزشی مشابه ایران، می‌تواند الگوهای راهبردی مؤثرتری ارائه دهد. افزون بر این، پژوهش‌هایی که تأثیر تحول دیجیتال، فناوری‌های مالی نوین و ابزارهای داده‌کاوی بر بهبود ساختارهای باشگاه‌ها را تحلیل می‌کنند، می‌توانند به گسترش ادبیات نظری در این حوزه کمک نمایند. پیشنهاد می‌شود وزارت ورزش و جوانان با همکاری سازمان بورس، یک کمیته راهبردی مشترک برای تسهیل فرآیند واگذاری باشگاه‌ها تشکیل دهد. لازم است چارچوب‌های حقوقی شفاف، مشوق‌های مالی برای سرمایه‌گذاران و پلتفرم‌های دیجیتالی برای تبادل اطلاعات باشگاه‌ها طراحی شود. همچنین اقدامات فرهنگ‌سازی عمومی از طریق رسانه‌های ورزشی و آموزش مدیران باشگاه‌ها در زمینه مدیریت مالی، حسابداری سرمایه‌گذاری و بازاریابی ورزشی، در دستور کار قرار گیرد تا مسیر خصوصی‌سازی با شفافیت، پایداری و کارایی بیشتری طی شود.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در طی مراحل این پژوهش به ما یاری رساندند تشکر و قدردانی می‌گردد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

حمایت مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

References

- Babayi, M., & Soheili, B. (2023). The Role of Privatization in Promoting Public Sports Participation. *Journal of Modern Studies in Sports Management*.
- Bakhshi-Kashtali, M., & Abbasi, B. (2022). The Impact of Privatizing State-Owned Clubs and Its Role in Enhancing Sports Management in Iran. *Iranian Political Sociology*, 25(5), 1820-1841.

- Batmunkh, E. (2021). Role of Football in International Business and Economy. *Management Science and Business Decisions*, 1(2), 39-56. <https://doi.org/10.52812/msbd.20>
- Chal-Ashtari-Makari, S., Farahani, A. K. M., & Safania. (2021). Developing a Framework for Club Management in Iranian Football. *Strategic Studies in Sports and Youth*, 53(20), 231-245.
- Farahani, A., Noorollahi, L., Safania, A., & Nikbakht, R. (2023). Designing an E-Business Model in Iranian Sports Tourism with an Emphasis on Organizational Factors. *Research in Sports Management and Marketing*, 4(3), 77-97.
- Ganj-Khanlou, A., Memari, Z., & Khabiri, M. (2022). Marketing Strategies for Developing Iran's Sports Industry. *Journal of Sports Commerce*, 1(2), 95EP - 113.
- Glebova, E., & et al. (2024). Artificial intelligence development and dissemination impact on the sports industry labor market. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6, 1363892. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1363892>
- Heydar, R., Keshtidar, M., & Alizaie, O. (2022). Identification and Classification of Factors Affecting the Exit of Financial Disadvantages of Iranian Professional Football. *Sport Management and Development*, 11(2), 100-101.
- Hu, T. (2024). Coupling Development of Sports Industry and Tourism Industry Based on Internet of Things. *PLoS One*, 19(4), e0299080. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0299080>
- Karimi, E., Sharifi, F., & Nikbakht. (2023). Developing Influential Factors on Strategic Management of the Football Federation of the Islamic Republic of Iran. *Strategic Studies in Sports and Youth*, 21(58), 83-108.
- Laraib, A., & Ujjan, R. M. A. (2024). *Intelligent Transportation Systems (ITS) Opportunities and Security Challenges Cybersecurity in the Transportation Industry*. <https://doi.org/10.1002/9781394204472.ch6>
- Liu, J. (2024). Can the Integration of Sports and Health Industries Drive the Upgrade of the Sports Industry?—An Empirical Study Based on Chinese-Style Modernization. *PLoS One*, 19(2), e0297974. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0297974>
- Rajabi, M., & Farahani, A. (2023). Content Analysis of Privatization Research in Iranian Sports with an Emphasis on Print Media. *Communication Management in Sports Media*, 11(2), 93-114.
- Shi, Y., Song, Q., & Li, L. (2024). Research on the factors and path of sports industry development in China: A fsQCA study of 31 provinces. *PLoS One*, 19(4), e0298167. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0298167>
- Sohrabi, Z., Moharramzadeh, M., Naqizadeh Baghi, A., & Azizian Kohan, N. (2023). A Model for Developing Professional Sports Business in Iran. *Journal of Business in Sports*, 3(2), 71-92.
- Volskyi, D. S. (2025). Artificial Intelligence in Sports: A Retrospective of the Formation and Integration Processes in the Sports Industry, International Experience and State of the Issue in Ukraine. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University Series 15 Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (Physical Culture and Sports)*(1(186)), 40-44. [https://doi.org/10.31392/udu-nc.series15.2025.01\(186\).07](https://doi.org/10.31392/udu-nc.series15.2025.01(186).07)
- Wu, T. (2024). Navigating the Digital Transformation of Sports Industry in China Based on Experience of Sports and Competition Events in Developed Countries. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202420801010>
- Yuhao, Z., & Tian, Z. Q. (2023). Economic Simulation of Sports Industry Based on Deep Learning Algorithm and Data Mining. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-2725154/v1>